

*Szigethy László vezető projektmenedzser,
Dél-alföldi Regionális Innovációs Ügynökség Közhasznú Egyesület*

A hazai nemzeti innovációs rendszer és a Dél-alföldi Régió regionális innovációs rendszere

Jelen tanulmány intézményi szempontból kívánja bemutatni a hazai nemzeti innovációs rendszert illetve a Dél-alföldi Régió regionális innovációs rendszerét, ezért nem foglalkozik részletesen az innovatív vállalkozásokkal, elismerve ugyanakkor ezen vállalkozások kiemelkedő szerepét az innovációs rendszerekben. Előljáróban fontos hangsúlyozni, hogy ezen a területen igen gyors változások mennek végbe, ezért jelen tanulmány csak egyfajta pillanatfelvételt tud nyújtani a kidolgozásának idején (2011 novemberének első felében) fennálló helyzetről.

1. Az innovációs rendszerek fogalma

A nemzeti innovációs rendszer fogalmának nincs általánosan elfogadott meghatározása. A különféle definíciók szűkebben vagy tágabban értelmezik a fogalmat. Az alábbiakban, a teljesség igénye nélkül, ismertetni kívánok néhány lehetséges definíciót.

A 2004. évi CXXXIV. törvény a kutatás-fejlesztésről és a technológiai innovációról (a továbbiakban: innovációs törvény) a nemzeti innovációs rendszer fogalmát a következő módon definiálja: „az országban belül azoknak az intézményeknek, vállalkozásoknak és egyéb szervezeteknek, valamint azoknak az erőforrásoknak, szabályoknak, feltételeknek és intézkedéseknek az összessége, amelyek az új tudás és technológia létrehozását, átadását, terjedését és hasznosítását befolyásolják”.¹

¹ Innovációs törvény 4. § 3. pont.

Az OECD Titkárságának definíciója alapján „a nemzeti innovációs rendszert egy ország mindazon piaci és nem piaci intézményei alkotják, amelyek az innováció és a technológiai diffúzió irányát és sebességét befolyásolják”.²

A Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatalnak az OECD országjelentése számára készült háttér tanulmánya pedig Edquist³ nyomán a következő módon határozza meg, hogy mit tartalmaz a nemzeti innovációs rendszer: „az összes lényeges gazdasági, társadalmi, politikai, szervezeti, intézményi és egyéb tényezőket, amelyek hatással vannak az innovációk fejlődésére, terjedésére és alkalmazására”.⁴

A nemzetközi szakirodalomból meg szükséges még említeni néhány definíciót. Nelson és Rosenberg szerint a nemzeti innovációs rendszer olyan intézmények összessége, amelyek interakciói meghatározzák az adott ország vállalkozásainak innovációs teljesítményét.⁵ Lundvall értelmezése alapján pedig a nemzeti innovációs rendszer olyan alkotórészek valamint viszonyok összessége, amelyek kölcsönhatásban vannak az új és gazdasági szempontból hasznos tudás termelése, diffúziója illetve hasznosítása során.⁶

Dőry Tibor rámutat arra, hogy a regionális innovációs rendszerek koncepciójához a nemzeti innovációs rendszerek analógiáján keresztül juthatunk el, amennyiben a regionális innovációs potenciál elemeit egységes rendszernek tekintjük. Dőry szerint a regionális innovációs rendszerek kialakulásának legfontosabb tényezője a regionális innovációs potenciál. Mindazon területi szereplőket és tényezőket az innovációs potenciál részének tekinthetjük, amelyek meghatározzák az innovációk létrejöttét és terjedését. A regionális innovációs rendszer részei egyrészt a technológiai kínálat elemeinek tartott egyetemek, kutatóintézetek és innovatív vállalkozások, ezek tevékenysége és a közöttük kialakuló kapcsolatok. A regionális innovációs rendszer további részei az innovációs szolgáltatások, a különböző „hídképző” és transzfer szervezetek, a regionális környezet illetve a gazdaságfejlesztési politikák.⁷

Látható, hogy a regionális innovációs potenciál illetve regionális innovációs rendszer nehezen mutatható be elkülönülten. Ebből következően a továbbiakban a regionális innovációs rendszert illetve a regionális innovációs potenciált együttesen mutatom be. Fontosnak tartom ugyanakkor megjegyezni, hogy regionális innovációs rendszer legfeljebb

² Buzás 2007, 28.

³ Edquist 2000.

⁴ NKTH 2007, 1.

⁵ Nelson – Rosenberg 1993, 4.

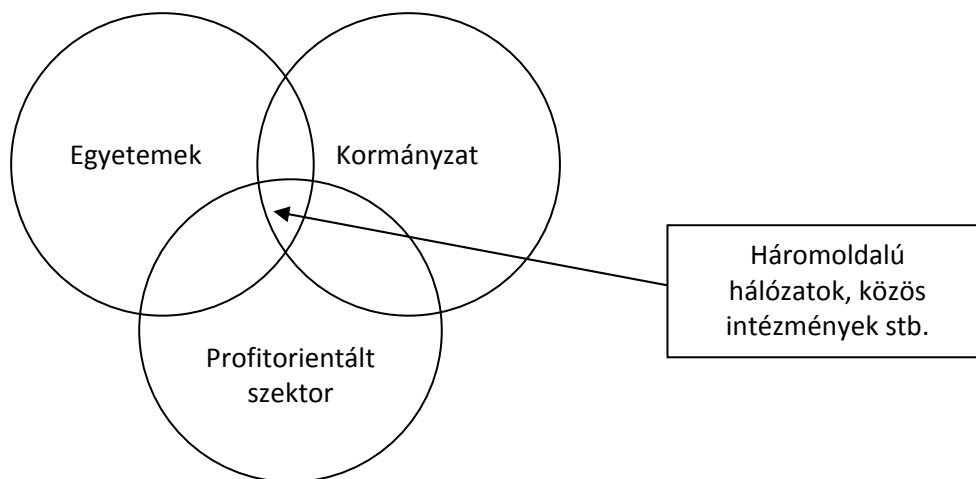
⁶ Lundvall 1992, 2.

⁷ Dőry 2007.

intézményi értelemben létezik, jogszabályi értelemben csak nemzeti innovációs rendszer van, a technológia-transzfer szempontjából pedig a régióhatár esetenként ugyanúgy jelentéktelen, mint az országhatár.⁸

Az innovációs rendszerek fogalmához kapcsolódóan szükségesnek tartom megemlíteni az ún. Triple Helix modellt. Utóbbi modellt Etzkowitz és Leydesdorff⁹ nyomán, Lengyel Balázs a következő módon határozza meg: „A Triple Helix modell három szféra: **az egyetemi-tudományos-, a gazdasági szféra és a kormányzati szervek** hármasságának kapcsolatán keresztül alkot komplex innovációs elméletet. Fő megállapítása, hogy e három egység folyamatos kommunikációja biztosítja mindhárom szektor fejlődését, a tudásteremtő régiók kialakításához ezek a feltételek elengedhetetlenek”.¹⁰

1. ábra: A Triple Helix modell

Forrás: Etzkowitz – Leydesdorff 2000 nyomán Lengyel 2005.

2. A hazai nemzeti innovációs rendszer

2.1. A hazai nemzeti innovációs rendszer jogi háttere

A hazai nemzeti innovációs rendszer jogi alapját legnagyobb mértékben két törvény határozza meg:

- 2004. évi CXXXIV. törvény a kutatás-fejlesztésről és a technológiai innovációról;
- 2003. évi XC. törvény a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapról (a továbbiakban: Innovációs Alapról szóló törvény).

⁸ Molnár – Szigethy 2010.

⁹ Etzkowitz – Leydesdorff 2000.

¹⁰ Lengyel 2005, 301.

Az innovációs törvény főbb céljai a következők:¹¹

- a kutatás-fejlesztési és technológiai **innovációs eredmények létrehozása és hasznosítása** feltételeinek javításával segítse a magyar gazdaság fenntartható fejlődését;
- elősegítse a vállalkozások technológiai innováción alapuló **versenyképességének növekedését**;
- a **régiókban** található kutatás-fejlesztési és innovációs lehetőségek minél teljesebb körű hatékony kihasználását;
- ösztönözze a magas hozzáadott értéket előállító **munkahelyek** létrehozását;
- előmozdítsa a kutatás-fejlesztésben foglalkoztatottak szakmai felkészültségének javulását és **társadalmi elismertségük** növelését.

Az innovációs törvény a fenti célok megvalósulása érdekében:¹²

- rögzíti a kutatás-fejlesztési és technológiai innovációs eredmények létrehozását és hasznosítását segítő **állami feladatrendszer** kereteit;
- a kutatás-fejlesztés és a technológiai innováció sajátosságaira tekintettel állapítja meg a közfinanszírozású **támogatások felhasználásával kapcsolatos legfontosabb szabályokat**;
- megkönnyíti a költségvetési kutatóhelyen létrejött eredmények gazdasági hasznosíthatóságát;
- ösztönzi a vállalkozások önszerveződéseinek keretében nyújtott innovációt segítő **szolgáltató tevékenységeket**.

Az innovációs törvényben a következő főbb alapelvek érvényesülnek:¹³

- az állam a **piaci versenyt nem torzító** módon támogatja a vállalkozások kutatás-fejlesztési és technológiai innovációs tevékenységét;
- a kutatás-fejlesztés és a technológiai innováció céljaira rendelkezésre álló közfinanszírozású támogatások **nyílt pályázati rendszerben** kerülnek elosztásra;
- megvalósul a közfinanszírozású **támogatások** felhasználásának rendszeres **ellenőrzése** és független értékelése;
- a vállalkozásoknak nyújtott támogatások a **saját források** kutatás-fejlesztési és technológiai innovációs célú felhasználásának **kiegészítésére és ösztönzésére** szolgálnak;

¹¹ Innovációs törvény 1. §-ának (1) bekezdése.

¹² Innovációs törvény 1. §-ának (2) bekezdése.

¹³ Innovációs törvény 2. §.

- a közfinanszírozású kutatás-fejlesztési és technológiai innovációs programokban a **kis- és középvállalkozások** számára kedvezményes feltételek állapíthatók meg;
- az állam a kutatás-fejlesztési és technológiai innovációs infrastruktúra, valamint intézményrendszer fejlesztésének finanszírozásában együttműködik a vállalkozásokkal.

Az Innovációs Alapról szóló törvény értelmében a Kutatási és Technológiai Innovációs Alap (a továbbiakban: Alap) a kutatás-fejlesztés és a technológiai innováció állami támogatását biztosító és kizárólag ezt a célt szolgáló, **elkülönített állami pénzalap**.

Az Alap fő forrásai a következők:¹⁴

- az Innovációs Alapról szóló törvényben meghatározott gazdasági társaságok által befizetett **innovációs járulék**;
- a **központi költségvetésből** nyújtott, az éves költségvetési törvényben meghatározott állami támogatás.

Az Alap a fentiekén kívül egyéb forrásokkal is rendelkezik, azonban ezek jelentősége kisebb. Az Innovációs Alapról szóló törvény meghatározza az innovációs járulék mértékét, azonban ehhez hozzá kell tenni, hogy az ebben a törvényben meghatározott körben és mértékig az innovációs járulék éves bruttó összegéből levonható:¹⁵

- a gazdasági társaság **saját** tevékenységi körében végzett **kutatás-fejlesztési tevékenység** közvetlen költsége;
- a költségvetési gazdálkodási rendszerben működő és az innovációs törvény 4. § 4. pont c) alpontjában meghatározott nonprofit kutatóhelytől a saját tevékenységhez **megrendelt kutatási-fejlesztési tevékenység** költsége.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a 2012-re vonatkozó kormányzati tervek alapján az innovációs járulékot csökkentő fenti tételek megszűnnének és az innovációs járulék adóvá alakulna. Ez egy ambivalens módosításnak tűnik a jelenlegi szabályokon, mivel egyrészt meggátolna bizonyos, a közterhek csökkentésére irányuló visszaéléseket, ugyanakkor csökkentené egyes vállalkozások K+F tevékenység végzésére illetve ilyen tevékenység megrendelésére irányuló motivációját. Utóbbi pedig a közfinanszírozású kutatóhelyek számára kiesést jelenthetne a vállalkozásoktól származó bevételek területén. Nem lehet tehát kizárni, hogy csökkenne a vállalkozások K+F ráfordítása, amelynek növelése pedig fontos uniós célkitűzés. Nem lehet azonban ezt a kérdést jelenleg egyértelműen megítélni, mivel az Alap mértékének esetleges növekedése ezt a negatív hatást ellensúlyozhatja.

¹⁴ Innovációs Alapról szóló törvény 2. §.

¹⁵ Innovációs Alapról szóló törvény 4. §-ának (3) bekezdése.

Az Innovációs Alapról szóló törvény meghatározza az Alap felhasználásának főbb előírásait:¹⁶

- az Alapból támogatás **nyílt pályázati rendszerben** nyerhető el;
- **pályázaton kívüli támogatás** nyújtására az Alap tárgyévi kiadási előirányzatának 3%-át meg nem haladó mértékben kerülhet sor.

Az Alap felhasználásával kapcsolatban a közelmúltban lényeges változás történt, mivel a korábbiakban az Innovációs Alapról szóló törvény 8. §-ának (8) bekezdése alapján **az Alap tárgyévi kiadási előirányzatának 25%-át regionális innovációs célokra kellett felhasználni**. Utóbbi előírás azonban megszűnt. Ennek hatását a regionális innovációra jelenleg még nem lehet felmérni. Az azonban megállapítható, hogy ezen előírás megszűnése a centralizáció felé mutat, mivel a regionális innovációs célokra biztosított keret felhasználásáról korábban a regionális fejlesztési tanácsok dönthettek.

Meg kell jegyezni, hogy a fenti két törvényen túl, még számos más jogszabály is érinti az innováció területét. Ezen jogszabályok közül kiemelhető a Magyar Köztársaság Alkotmánya.¹⁷ Az Alkotmány 35. §-ának (1) bekezdése értelmében a **kormány** meghatározza a tudományos és kulturális fejlesztés állami feladatait, és biztosítja az ezek megvalósulásához szükséges feltételeket.

Az Alkotmány továbbá a 70/G. §-a alapján deklarálja a tudományos élet szabadságát: „(2) Tudományos igazságok kérdésében dönteni, kutatások tudományos értékét megállapítani kizárólag a tudomány művelői jogosultak”. Fontos ehhez hozzátenni, hogy 2012-től az előbbieken idézett alkotmányt új alaptörvény fogja felváltani, amely azonban igen hasonlóan rendelkezik a tudományos élet szabadságát illetően: „(2) Tudományos igazság kérdésében az állam nem jogosult dönteni, tudományos kutatások értékelésére kizárólag a tudomány művelői jogosultak”.¹⁸ A Dél-alföldi Régióban folyó kutatásokat is komolyan érintheti, ezért célszerű megemlíteni, hogy egyes biotechnológiával foglalkozó kutatók szerint, az előbbi elv érvényesülését sérti, hogy az alaptörvény az egészséghez való jogot, többek között, genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal kívánja biztosítani

2.2. A hazai nemzeti innovációs rendszer intézményi háttere

A magyarországi nemzeti innovációs rendszer alapvetően két részre tagolható:

¹⁶ Innovációs Alapról szóló törvény 8. §-ának (3) bekezdése.

¹⁷ 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya.

¹⁸ Magyarország Alaptörvénye X. cikk.

- kormányzati és közigazgatási szervek;
- nem kormányzati szervek és testületek.

A kormányzati és közigazgatási szervek közül a legfontosabbak a következők:

- a kormány és ennek illetékes minisztériumai;
- a kormányzati tudomány- és technológiapolitikai szervezetek;
- a Nemzeti Innovációs Hivatal (NIH);
- a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ);
- a Nemzeti Külgazdasági Hivatal (NKH);
- a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH).

A nem kormányzati szervek és testületek közül a főbb típusok a következők

- K+F tevékenységet végző intézmények;
- befektető intézmények;
- szakmai innovációtámogató szervezetek.¹⁹

2.2.1. Kormányzati és közigazgatási szervek

Az innovációs törvény szabályozásának megfelelően, a magyar innovációs rendszer legfelső szintjén a **kormány** áll, melynek főbb feladatai:²⁰

- a középtávú tudomány-, technológia- és innováció-politikai (TTI) stratégia megalkotása és megújítása;
- javaslat tétel a TTI stratégia megvalósításához szükséges forrásokra;
- innovációs programok kezdeményezése és finanszírozása;
- a támogatási rendszerben érvényesítendő teljesítmény-követelmények meghatározása.

A kormányzati innováció-politika végrehajtásáért az új kormányzati struktúrában elsősorban a következő **minisztériumok** felelősek:

- Nemzetgazdasági Minisztérium;
- Nemzeti Fejlesztési Minisztérium;
- Nemzeti Erőforrás Minisztérium;
- Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium.

A kormányzati innováció-politika végrehajtásáért felelős miniszterek főbb feladatai:²¹

¹⁹ Molnár – Heffner – Németh 2006.

²⁰ Innovációs törvény 5. §-ának (1) bekezdése.

²¹ Innovációs törvény 6. §-ának (2) bekezdése.

- gondoskodnak a rendelkezési jogosultságukba tartozó előirányzatokból támogatott innovációs programok megfelelő értékeléséről;
- felügyelik a fejezetükhöz tartozó kutatóhelyeket;
- gondoskodnak a felelősségi körükbe tartozó innovációs feladatok ellátásához szükséges források tervezéséről, rendelkezésre bocsátásáról, kezeléséről és felhasználásáról, valamint annak ellenőrzéséről.

Az 1279/2010. (XII. 15.) Korm. határozat²² értelmében az 1162/2009. (IX. 22.) Korm. határozat²³ hatályát veszítette, a kormány pedig legfőbb kormányzati tudomány- és technológiapolitikai szervezetként létrehozta a **Nemzeti Kutatási, Innovációs és Tudománypolitikai Tanácsot (NKITT)**, amely ebben a feladatkörben a megszűnő Kutatási és Tudománypolitikai Tanácsot váltotta fel. A Nemzeti Kutatási, Innovációs és Tudománypolitikai Tanács elnöke a kormány tudománypolitikai koordinációért felelős tagja, társelnöke a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, míg további tagjai a kormány kutatás-fejlesztésért és technológiai innovációért, fejlesztéspolitikáért valamint kormányzati tudománypolitikáért felelős miniszterei illetve (2011-től) egy a Miniszterelnökség által felkért kiemelkedő szakmai tudással rendelkező személy.²⁴

A Nemzeti Kutatási, Innovációs és Tudománypolitikai Tanács főbb feladatai:²⁵

- állást foglal a tudományos kutatással, a kutatás-fejlesztéssel és az innovációval összefüggő, stratégiai jelentőségű kérdésekről;
- állást foglal a tudományos kutatás, a kutatás-fejlesztés és az innováció finanszírozásának mértékéről és szerkezetéről;
- állást foglal az Alap felhasználási tervéről, valamint programstratégiájáról;
- véleményezi az Alap gazdálkodásáról szóló beszámolót;
- állást foglal az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) beszámolójáról;
- véleményezi az OTKA pénzügyi forrásainak felosztására vonatkozó javaslatot.

A Nemzeti Innovációs Hivatal (korábbi nevén Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal) a kutatás-fejlesztésért és technológiai innovációért felelős központi hivatal, amely a NIH-ről szóló rendelet 5. §-ának (1) bekezdése értelmében:²⁶

²² 1279/2010. (XII. 15.) Korm. határozat a Nemzeti Kutatási, Innovációs és Tudománypolitikai Tanács létrehozásáról.

²³ 1162/2009. (IX. 22.) Korm. határozat a Kutatási és Tudománypolitikai Tanácsról.

²⁴ 1061/2011. (III. 23.) Korm. határozat a Nemzeti Kutatási, Innovációs és Tudománypolitikai Tanács létrehozásáról szóló 1279/2010. (XII. 15.) Korm. határozat módosításáról.

²⁵ 1279/2010. (XII. 15.) Korm. határozat a Nemzeti Kutatási, Innovációs és Tudománypolitikai Tanács létrehozásáról.

- közreműködik a tudomány-, technológia- és innovációpolitika kidolgozásában és végrehajtásában;
- ellátja a tudomány-, technológia- és innovációpolitika érvényesülését elősegítő kormányzati információs és elemző tevékenységet;
- ellátja a tudomány-, technológia- és innovációpolitika területén folyó nemzetközi együttműködés szakmai feladatait;
- ösztönzi a kutatás-fejlesztés területén megvalósuló hazai befektetéseket;
- ösztönzi a kis- és középvállalkozások innovációs tevékenységét;
- ösztönzi a hazai kutatás-fejlesztési eredmények nemzetközi piacra jutását.

A **Nemzeti Fejlesztési Ügynökség** (NFÜ) a fejlesztéspolitikáért felelős miniszter irányítása alatt működő központi hivatal. A 130/2006. (VI. 15.) Korm. rendelet²⁷ 2. §-a értelmében az NFÜ főbb feladatai:

- az országos szintű fejlesztéssel, fejlesztési tervezéssel és programozással kapcsolatos kormányzati feladatok összehangolása;
- az operatív programok végrehajtásának és monitoring rendszerének szervezése, az uniós és társfinanszírozási források felhasználásának koordinálása;²⁸
- az Európai Unió strukturális és kohéziós politikájával kapcsolatos hazai feladatok szervezése;
- az Európai Unió pénzügyi támogatásainak felhasználásához szükséges feladatok ellátása és az ehhez kapcsolódó intézményrendszer koordinálása;
- egyes egyéb nemzetközi programok (pl. Svájci-Magyar Együttműködési Program) koordinálása.

A **Nemzeti Külgazdasági Hivatal** központi hivatal, amely elsődlegesen befektetés-ösztönzéssel és kereskedelem-fejlesztéssel foglalkozik illetve javaslatot tesz ezen tevékenységek különböző céljaira és a célok elérését biztosító feltételrendszer kialakítására. A kormány 2011. január elsején hatályba lépett rendeletével²⁹ hozta létre a Nemzeti Külgazdasági Hivatalt, amely bár nem jogutódja az ITD Hungary Nonprofit Közhasznú Zrt-nek (ITDH), azonban ahol korábbi jogszabály az utóbbit említi, az előbbit kell érteni.

²⁶ 303/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet a Nemzeti Innovációs Hivatalról.

²⁷ 130/2006. (VI. 15.) Korm. rendelet a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségről.

²⁸ A **Magyar Gazdaságfejlesztési Központ Zrt.** a hazai forrásokból származó pályázati támogatások mellett, az uniós forrásokból finanszírozott innovációs pályázatok kezelése területén is igen fontos szerepet játszik, mivel például, a Gazdaságfejlesztési Operatív Program közreműködő szervezeteként is működik. (Szigethy 2008)

²⁹ 265/2010. (XI. 19.) Korm. rendelet a Nemzeti Külgazdasági Hivatalról.

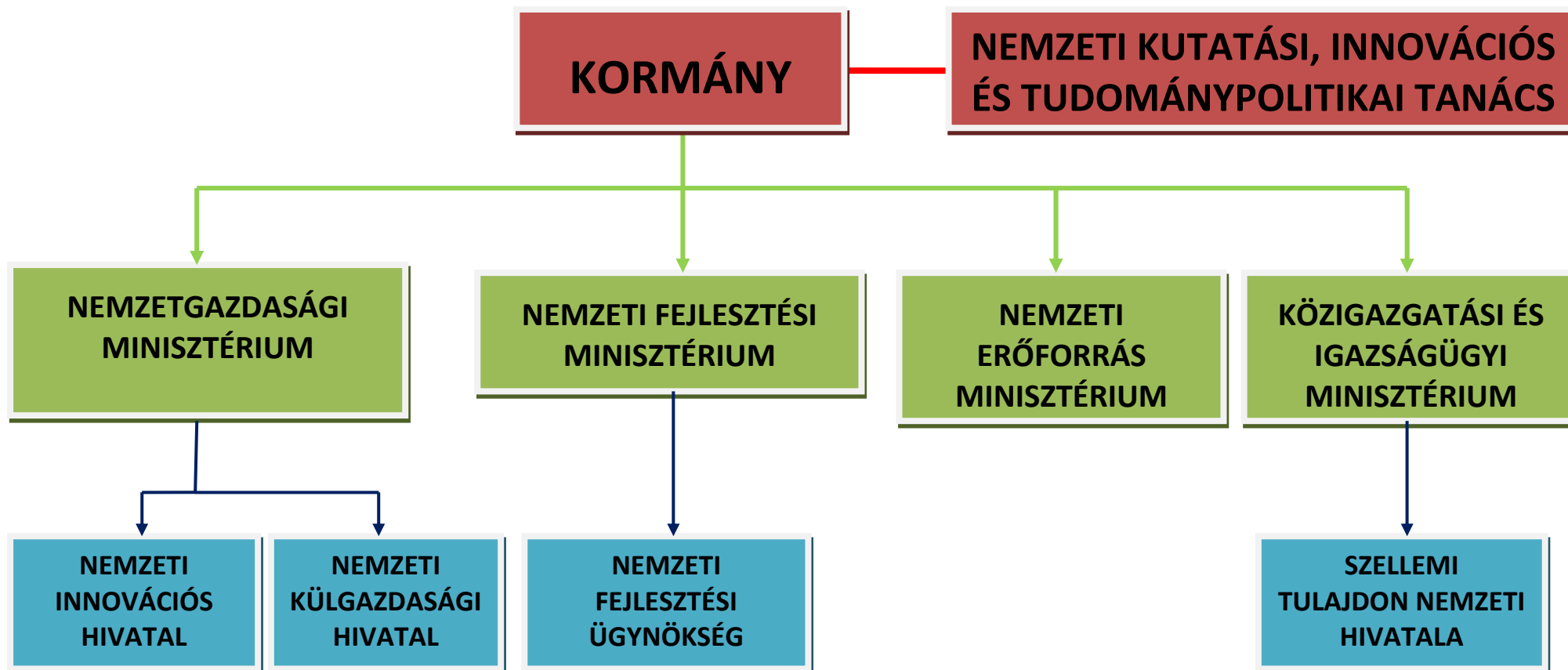
Elmondható továbbá, hogy az ITDH személyi állományának jelentős részét is átvette a Nemzeti Külgazdasági Hivatal.

A **Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala** (korábbi nevén Magyar Szabadalmi Hivatal³⁰) a szellemi tulajdon védelméért felelős kormányhivatal. Az SZTNH több mint száz éve a szellemi tulajdon védelmének legfőbb hazai letéteményese, ezért meghatározó szerepet tölt be a magyarországi innovációs intézményrendszerben. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala jogállására, gazdálkodására, feladat- és hatáskörére vonatkozó részletes, jelenleg hatályos szabályokat a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény tartalmazza. Utóbbi törvény 115/G. §-a értelmében az SZTNH feladat- és hatásköre:

- az iparjogvédelmi hatósági vizsgálatok és eljárások lefolytatása;
- a szerzői és a szerzői joghoz kapcsolódó jogokkal összefüggő feladatok ellátása;
- az állami dokumentációs és információs tevékenység a szellemi tulajdon területén;
- a szellemi tulajdon védelmét szabályozó jogszabályok előkészítésében való részvétel;
- a szellemi tulajdon védelmére irányuló kormányzati stratégia kidolgozása és érvényesítése;
- a szellemi tulajdon terén folyó nemzetközi együttműködés szakmai feladatainak ellátása.

³⁰ A hivatal elnevezését megváltoztatta a 2010. évi CXLVIII. törvény a Magyar Köztársaság minisztériumainak felsorolásáról szóló 2010. évi XLII. törvénnyel összefüggésben szükséges törvénymódosításokról és egyes iparjogvédelmi tárgyú törvények módosításáról.

2. ábra: A magyarországi nemzeti innovációs rendszer kormányzati és közigazgatási szervei

Forrás: saját szerkesztés.

2.2.2. Nem kormányzati szervek és testületek

A **K+F tevékenységet végző intézmények** három legfontosabb típusa a következő:

- a felsőoktatási intézmények;
- a Magyar Tudományos Akadémia kutatóintézetei;
- a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közalapítvány kutatóintézetei.³¹

Meg szükséges jegyezni, hogy a fenti K+F tevékenységet végző intézményeken kívül még léteznek egyéb közfinanszírozású kutatóintézetek is.

A K+F tevékenységet végző intézményeket tekintve megállapítható, hogy a **felsőoktatási intézmények:**

- az alap- és alkalmazott kutatás legfőbb hazai letéteményesei;
- hasznosítás-orientált egyetemi kutatás jelentős részben támogatott tudásközpontokban zajlik.

A **Magyar Tudományos Akadémia (MTA)** közttestület, a nemzeti innovációs rendszer fontos szereplője, az alapkutatás támogatója. Az alapkutatás elősegítése érdekében az MTA saját kutatási hálózatot működtet, mely magában foglalja:

- a felsőoktatási intézményektől független kutatóintézeteket;
- a felsőoktatási intézmények karain működő önálló kutatócsoportokat, amelyeket az MTA támogat.

A **Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közalapítvány** feladatai:

- a magyarországi műszaki és természettudományi alkalmazott kutatások támogatása;
- kutatóintézetek és más kutatóhelyek létrehozása és működtetése.

A nemzeti innovációs rendszer legfőbb **befektető intézményei** a következők:

- Regionális Fejlesztési Holding Zrt.;
- Magyar Fejlesztési Bank Zrt. A **Regionális Fejlesztési Holding Zrt. (RFH Zrt.)** 100%-ban tartós állami tulajdonban lévő társaság. Az RFH Zrt. és a hozzá tartozó cégcsoport célja, hogy elősegítse a térségi gazdaságfejlesztést, szerkezetváltást és versenyképességet. A Holding országos és regionális fejlesztési társaságainak feladatai:

³¹ Az 1118/2011. (IV. 28.) Korm. határozat a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közalapítvány közhasznú nonprofit gazdasági társasággá történő átalakításáról értelmében a kormány kezdeményezte a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közalapítvány jogutódlással történő megszüntetését. Előbbi korm. határozatnak megfelelően, a többségében állami tulajdonú Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Köhasznú Nonprofit Kft. lesz a közalapítvány általános jogutódja illetve célkitűzéseinek folytatója.

- tanácsot adnak mind az önkormányzatoknak, mind a vállalkozásoknak az uniós források lehívásához;
- pénzügyi szolgáltatásokkal segítik a kis- és középvállalkozások, valamint az önkormányzatok fejlesztéseit.

A **Magyar Fejlesztési Bank Zrt.** (MFB Zrt.) szakosított hitelintézet, részvényeinek száz százaléka a Magyar Állam tulajdonában van. Az 2001. évi XX. törvény a Magyar Fejlesztési Bank Részvénytársaságról 2. §-a szerint, a MFB Zrt. főbb feladatai:

- részvétel a nemzetgazdasági szempontból kiemelt állami és önkormányzati fejlesztések, beruházások, továbbá az ezekhez kapcsolódó más fejlesztésekhez szükséges fejlesztési hitel- és tőkefinanszírozásban;
- részvétel a gazdaságfejlesztési célok megvalósításához szükséges közép- és hosszú lejáratú források, támogatások bevonásában és közvetítésében;
- részvétel a magyarországi székhelyű gazdálkodó szervezetek (elsődlegesen KKV-k), vagyonkezelést is végző pénzalapok, őstermelők és családi gazdálkodók tevékenységének hitel- és tőkefinanszírozásában.

A **szakmai innovációtámogató szervezetek** közül ki kell emelni a **Magyar Innovációs Szövetséget** (MISZ), a **Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségét** (MTESZ) és a **Magyar Kockázati- és Magántőke Egyesületet** (MKME). A MISZ szakmai és munkaadói érdekvédelmi szervezet. A MISZ annak érdekében, hogy növekedjen a vállalatok és a magyar gazdaság teljesítménye segíti a szellemi alkotások létrehozását, elterjesztését, átadását, átvételét és gyakorlati hasznosítását. A MTESZ célja, hogy a szövetséghez tartozó műszaki és természettudományi egyesületek munkáját koordinálja. Az MKME a kockázati és magántőke minden jelentős hazai szereplőjének képviselője, a szakma érdekképviselői szerve. Az MKME célja a szektor fejlődésének előmozdítása, a szakmai irányelvek kialakítása, betartatása illetve a szakmai színvonal biztosítása.³²

3. A Dél-alföldi Régió regionális innovációs rendszere

3.1. A regionális innovációs rendszer szereplői

A nemzeti innovációs rendszer szintjétől eltérően, a regionális innovációs rendszer szintjén kevésbé beszélhetünk kormányzati és közigazgatási szervekről. Meg kell azonban jegyezni,

³² Molnár – Heffner – Németh 2006.

hogy a **Nemzeti Külgazdasági Hivatal regionális irodája** fontos szerepet tölt be a Dél-alföldi Régióban a kereskedelem-fejlesztés illetve a befektetés-ösztönzés területén, amit több közvetlen külföldi tőkebefektetés is mutat. A **regionális fejlesztési tanács** és operatív szervezete a **DARFÜ Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft.** szintén fontos szerepet játszott a regionális innováció-politika alakításában illetve a regionális innováció forrásainak kezelése területén. Utóbbi 2010-ig az Alap regionális innovációs programjainak ún. közreműködő szervezete volt, és ezt a szerepet a regionális innovációt szintén támogató Dél-alföldi Operatív Program vonatkozásában jelenleg is betölti. A közeljövőben azonban ezen a téren várhatóan igen jelentős változások fognak történni, mivel a területfejlesztéssel kapcsolatos feladatok alapvetően megyei szintre kerülhetnek.

A nemzeti innovációs rendszer intézményeinek fenti felosztását követve, a régió innovációs rendszerének nem kormányzati szervei és testületei a következő három fő elemből tevődnek össze:

- K+F tevékenységet végző intézmények;
- befektető intézmények;
- innovációtámogató szervezetek.

A **K+F tevékenységet végző intézmények** mindhárom főbb típusa megtalálható a régióban:

- a felsőoktatási intézmények (Szegedi Tudományegyetem, Kecskeméti Főiskola, Szent István Egyetem Tessedik Sámuel Egyetemi Központ, Tomori Pál Főiskola, Eötvös József Főiskola);
- a Magyar Tudományos Akadémia kutatóintézetei (MTA Szegedi Biológiai Központ, az SZTE-nek az MTA által támogatott kutatócsoportjai);
- a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közalapítvány kutatóintézetei (Biotechnológiai Intézet valamint Növénygenomikai, Humán Biotechnológiai és Bioenergiái Intézet).

A felsőoktatás és tudományos kutatás régiós jellemzői:

- **Országosan élenjáró** a régió, ez leginkább a Szegedi Tudományegyetemnek és az MTA Szegedi Biológiai Központnak köszönhető. Ezt jól mutatja, hogy előbbi kutatóegyetemi, míg utóbbi az Európai Unió Kiválósági Központja címmel rendelkezik. Az SZTE-ről továbbá elmondható, hogy a különböző nemzetközi rangsorokban az egyik legjobb hazai felsőoktatási intézményként szerepel.
- A Mercedes kecskeméti nagyberuházása miatt nagy lehetőségek nyílnak meg a Kecskeméti Főiskola előtt a közeljövőben a K+F+I+O tevékenységek tekintetében.
- **Nemzetközi szintű** tudományos kapacitás található a régióban, elsősorban Szegeden.

- A legjelentősebb tudományos kapacitás a **biotechnológia, az agrártudományok, a lézertechnológiák és az informatikai tudományok** területén koncentrálódik.
- A csúcstechnológiát képviselő tudományos eredményekre, szabadalmakra alapozva magas szellemi hozzáadott értékű termékek lennének kifejleszthetők, azonban ez jelenleg nem jellemző, annak ellenére, hogy ez a régió számára kitörési lehetőséget jelentene.
- A régióban létrehozott **kutatási eredmények hasznosulásának hiánya** elsősorban a régió gazdaságának gyengeségeivel, a vállalkozások kis tőkeerejével, versenyképtelenségével magyarázható.

A **befektető intézmények** jelenléte kevésbé jellemző a régióra, annak ellenére, hogy a kockázati tőke területén jelenleg kissé fokozódó aktivitás figyelhető meg, jelentős részben a JEREMIE programnak köszönhetően. Megemlítendő az RFH Zrt. regionális fejlesztési társasága, a Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Zrt., amely már számos vállalkozásba befektetett, azonban tőkekihelyezési tevékenységét ismertségének hiánya erőteljesen gátolja.

A régiós **innovációtámogató szervezetek** közül a következők emelhetők ki:

- Dél-alföldi Regionális Innovációs Ügynökség Közhasznú Egyesület (hídképző szervezet);
- MTESZ megyei szervezetei;
- MISZ regionális képviselete;
- BIOPOLISZ Szegedi Innovációs Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság (technológia-transzfer szervezet);
- DEAK Kooperációs Kutatási Zártkörűen Működő Non-profit Részvénytársaság (tudásközpont).

3.2. A régió innovációs teljesítménye

A régió innovációs teljesítménye hazai viszonylatban jónak mondható, azonban uniós összehasonlításban elmarad az átlagtól, ezért feltétlenül javítani szükséges. A Dél-alföldi Régió innovációs teljesítményének főbb jellemzői:

- A regionális GDP-t tekintve az országos **átlag alatti** teljesítményt mutat, hiszen Magyarország hét régiója közül az ötödik helyen stagnál.³³

³³ KSH 2009a.

- A Dél-alföldi Régióban képződött bruttó hozzáadott érték 11%-a a mezőgazdaságban keletkezett. Ez jól mutatja, hogy a régió **agrárjellegű**, mivel a többi hazai régióban nem tapasztalható ilyen magas arány.³⁴
- A szerény gazdasági teljesítmény ellenére a régió kutatás-fejlesztési adatai hazai viszonylatban nagyon kedvezőek, **jelentős szellemi potenciál** rejlik a térségben.
- A legjelentősebb **K+F mutatói az országos átlag felett** vannak, és mindössze Közép-Magyarország mutat magasabb értékeket.³⁵
- A hazai K+F tevékenység területén Közép-Magyarország szerepe domináns, azonban ezt a régiót követve, a Dél-alföldi Régió a második helyen áll a kutatóhelyek száma és a K+F számított létszám tekintetében, illetve a harmadik helyen áll a K+F ráfordítás alapján.³⁶ Ezt mutatja be az 1. táblázat.

1. táblázat: A K+F tevékenység fontosabb mutatóinak régiónkénti megoszlása, 2009

Terület	Kutatóhelyek száma	K+F számított létszám	K+F ráfordítás
	% -ban		
Közép-Magyarország	47,6	62,9	65,5
Közép-Dunántúl	6,5	5,5	5,6
Nyugat-Dunántúl	7,9	5,2	4,8
Dél-Dunántúl	7,2	4,0	2,5
Észak-Magyarország	7,2	4,5	4,1
Észak-Alföld	11,2	8,6	10,0
Dél-Alföld	12,4	9,3	7,7
Ország összesen	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH 2011.

³⁴ KSH 2009b.

³⁵ KSH 2009c.

³⁶ KSH 2011.

Felhasznált irodalom

- Buzás Norbert* 2007: A nemzeti innovációs rendszer (NIR). In *Buzás Norbert (ed.): Innovációmenedzsment a gyakorlatban*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 22-31.
- Dóry Tibor* 2007: Az innováció szubnacionális szintje. In *Buzás Norbert (ed.): Innovációmenedzsment a gyakorlatban*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 31-62.
- Edquist, Charles* 2000: Systems of Innovation Approaches – their Emergence and Characteristics. In *Edquist, Charles – McKelvey, Maureen (eds.): Systems of Innovation: Growth, Competitiveness and Employment*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 3-37.
- Etzkowitz, Henry – Leydesdorff, Loet* 2000: The dynamics of innovation: from National Systems and „MODE 2” to a Triple Helix of university-industry-government relations. *Research Policy*, 29, 2, 109-123.
- KSH* 2009a: *Magyarország, 2008*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- KSH* 2009b: *Statisztikai tükrök: A GDP területi különbségei Magyarországon, 2007*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- KSH* 2009c: *2007. évi Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- KSH* 2011: *Kutatás-fejlesztés a dél-alföldi régió megyéiben*. Központi Statisztikai Hivatal, Szeged.
- Lengyel Balázs* 2005: Triple Helix kapcsolatok a tudásmenedzsment szemszögéből. In *Buzás Norbert (ed.): Tudásmenedzsment és tudásalapú gazdaságfejlesztés*. SZTE Gazdaságtudományi Kar Közleményei, JATEPress, Szeged, 293-311.
- Lundvall, Bengt-Ake* 1992: Introduction. In *Lundvall, Bengt-Ake (ed): National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and Interactive Learning*. Pinter Publishers, London, 1-20.
- Molnár István – Heffner Péter – Németh Gábor* 2006: A magyarországi innovációs rendszer jogi alapjai és legfontosabb intézményei. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, október, 5-28.
- Molnár István – Szigethy László* 2010: *A közfinanszírozású kutatóhelyeken képződött szellemi tulajdon gazdasági potenciáljának és a regionális innovációs rendszerre gyakorolt hatásának vizsgálata*. Dél-alföldi Regionális Innovációs Ügynökség Közhasznú Egyesület–TITANIUM Kft., Szeged.
- Nelson, Richard – Rosenberg, Nathan* 1993: Technical Innovation and National Systems. In *De inisprudentia et iure publico*

Nelson, Richard (ed.): National Innovation Systems: A Comparative Analysis. Oxford University Press, New York, 3-22.

NKTH 2007: A magyar nemzeti innovációs rendszer. Háttér tanulmány az OECD 2007/2008 évi innovációs országjelentése számára. Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal, Budapest.

Szigethy László 2008: Az innováció állami finanszírozása, ennek elszámolása és adózása. In *Molnár István: Szellemi tulajdon menedzsment és technológia-transzfer.* InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft., Kecskemét, 185-197.